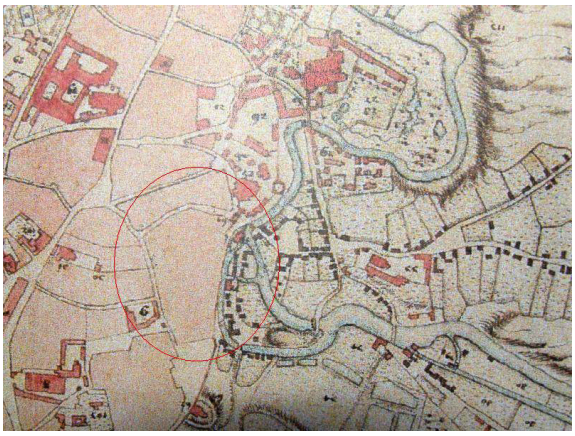
Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Žvalgomieji tyrinėjimai Maironio gatvėje 19

Sklypas Maironio gatvėje 19 patenka į Vilniaus miesto 44 kvartalą. Šį kvartalą riboja Bokšto, Išganytojo, Maironio ir Kūdrų gatvės. Apie ankstyvąjį jo egzistavimo laikotarpį nėra istorinių duomenų. J. G. M. fon Fiurstenhofo plane kvartalas žymimas PR kampu prisišliejęs prie miesto gynybinės sienos, o ŠR kampu – prie Spaso vartų. Pažymėti tik du nedideli miesto gynybinės sienos fragmentai (netoli Bastėjos ir prie Spaso vartų). Tikriausiai tuomet ji jau buvo nuardyta Vilnios atšakos. Užstatymas nežymimas (1 pav.).

Sklypas išsidėstęs apie 100 m į PV nuo Skaisčiausios Dievo Motinos katedros soboro, tvoros, juosiančios pastatų kompleksą Bokšto gatvėje 6, R pusėje. Žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai šiame sklype atlikti siekiant patikslinti buvusią sklypo Bokšto gatvėje 6 R ribą. Tuo tikslu 2009 m. rudenį Maironio gatvėje 19 ištirtos 4 perkasos (bendro 54 m^2 ploto).

1 pav. J. G. M. fon Fiurstenhofo plano iškarpa. Pažymėti sklypai Maironio gatvė 19 ir Bokšto gatvė 6.

Fig. 1. Part of the plan by J. G. M. von Fürstenhoff. The plots at Maironio Street 19 and Bokšto Street 6 have been marked.

Perkasos išdėstytos atsižvelgiant į išlikusius planus, kuriuose apytiksliai pažymėta ieškoma buvusi sklypo riba. Taip pat atsižvelgta į sudėtingą sklypo reljefą – labai statų šlaitą ir senus medžius su itin stambiomis, paviršiuje matomomis šaknimis. Perkasos 1 ir 2 kastos teritorijos Š dalyje, perkasos 3 ir 4 – P dalyje.

Perkasoje 1 (10 m^2 dydžio) fiksuotas iki 3 m storio kultūrinis sluoksnis, įžemis iki šio gylio nepasiektas. Ankstyviausias sluoksnis datuojamas XVIII a. Aukščiau buvo permaišyti XVIII–XX a. horizontai. Aptikta XVI–XX a. datuojamų radinių. Perkasoje fiksuotas mūras M1 (pastato pamato su rūsiu fragmentas), datuojamas XVII–XIX a.

Perkasoje 2 (17 m^2 dydžio) fiksuotas iki 2,5 m storio kultūrinis sluoksnis (įžemis nepasiektas). Viršutinėje dalyje buvo supiltiniai XX a. sluoksniai, susiformavę tiesiant perkasoje aptiktą dujotiekį. Gilesni horizontai datuojami XIX a. Juose aptikta buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, tarp kurių yra pavienių XVI a. radinių fragmentų. Perkasoje aptiktas mūro M1 tęsinys, taip pat vėlyvesnio, XVIII–XIX a. datuojamo, mūro M2 (pamato) fragmentas.

Perkasoje 3 (14,5 m^2 dydžio) fiksuotas iki 2,2 m storio kultūrinis sluoksnis (įžemis nepasiektas). Ankstyviausias aptiktas horizontas datuojamas XVIII–XIX a. Aukščiau buvo XIX–XX a. sluoksniai. Perkasoje aptikta XVI–XX a. radinių, taip pat aptikta mūrų M1 ir M2 tęsiniai. Perkasos R dalyje aptikta malūno girnapusių (mažiausiai 3 vienetai), kurios čia galėjo pakliūti iš anksčiau netoliese (į R, ŠR nuo

sklypo) stovėjusių malūnų. Girnapusės užfiksuotos ir paliktos nejudintos (2 pav.).

Perkasoje 4 (12,5 m^2 dydžio) fiksuotas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a. (įžemis nepasiektas). Aptikta XVI–XX a. radinių, mūro M1 tęsinys – statinio PR kampas, taip pat mūras M3, kurio tikslesnio datavimo ir paskirties žvalgomųjų tyrinėjimų metu nustatyti nepavyko. Jis mūrytas iš įvairaus laikotarpio plytų, datuojamų nuo XVI iki XIX a. Aplink mūrą M3 ir po juo rasti medinių lentų (grindų?) fragmentai. Taip pat XVII/XVIII a. datuojamame sluoksnyje aptikta medinių kuolų, lentų fragmentų, buitinės ir statybinės keramikos radinių.

Architekto R. Zilinsko nuomone, senąja sklypo Bokšto gatvėje 6 R riba laikytinas visose 4 perkasose aptiktas mūras M1. Jis datuojamas XVII–XVIII a., yra vėlesnių, XIX a., primūrijimų, rekonstrukcijų. Perkasose 2 ir 3 rastas mūras M2 yra vėlyvesnis, datuojamas XVIII–XIX a. Šis mūras gali būti ūkinio pastato ar tvoros pamato fragmentas. Perkasoje 4 aptikto mūro M3 datavimas kelia daugiausiai klausimų. Jis galėjo būti pastatytas XVI(?)–XVII a., o vėliau, XVIII–XIX a., rekonstruotas, perstatytas. Toje pačioje perkasoje 4 atidengto medinio užstatymo datavimas kol kas neaiškus, būtini išsamesni tyrinėjimai. Sluoksnyje aplink jį aptikta XVI–XVIII a. radinių.

Kadangi žvalgomaisiais archeologiniais tyrinėjimais siekta patikslinti sklypo ribas, aptikus minėtuosius mūrus, perkasos iki įžemio ištirtos nebuvo. Tam sutrukdė ir sudėtingos darbų sąlygos – perkasos kastos šlaite, tarp senų medžių šaknų, fiksuoti supiltiniai nuolat byrantys sluoksniai. Ankstyviausias perkasose pasiektas sluoksnis yra susiformavęs XVII–XVIII a. Šiame ir vėliau susiformavusiuose sluoksniuose taip pat rasta ir ankstyvesnių,

2 pav. Perkasoje 3 aptiktos girnapusės. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 2. The millstones discovered in trench 3.

0 2 cm

3 pav. Molinio švilpuko fragmentas. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 3. A fragment of a clay whistle.

0 2 cm

4 pav. Pypkės galvutė. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 4. A pipe bowl.

XVI a. datuojamų buitinės ir statybinės keramikos fragmentų. Žvalgomųjų tyrinėjimų metu surinkta beveik 500 buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, geležinių bei molinių dirbinių (3, 4 pav.).

Norint nustatyti, ar sklype Maironio gatvėje 19 yra išlikę senesnių nei XVII a. horizontų, taip pat patikslinti aptiktų mūrų ir medinio užstatymo paskirtį ir datavimą, būtini išsamūs archeologiniai tyrinėjimai.

The field evaluation at Maironio Street 19

In 2009 an evaluation was conducted on the plot at Maironio Street 19. The investigation was conducted in order to more accurately determine the E boundary of the former old plot that existed at present-day Bokšto Street 6 (Fig. 1). Four trenches (a total area of 54 m^2) were excavated.

After excavating the trenches, it was established that the old E boundary of the plot at Bokšto Street 6 could be considered masonry wall M1 that was recorded in all 4 trenches. It dates to the 17th–18th century (Figs. 2, 3) and there are later 19th-century masonry additions – reconstructions. More fragments of the masonry and wooden buildings that stood on the plot at Maironio Street 19 were also discovered in the trenches. These date to the 16th(?)–19th centuries. The earliest layer reached in the trenches was created in the 17th–18th century. Fragments of earlier structural ceramics and household pottery dating to the 16th century were also discovered in this and later layers. In order to determine whether horizons older than the 17th century have survived on this plot as well as to better determine the purpose and dating of the masonry and wooden structures that were discovered, a thorough excavation is required.

Viktorija Kučinskaitė

Tyrinėjimai Šventaragio ir Universiteto gatvių sankryžoje

2009 m. Vilniuje, Šventaragio ir Universiteto gatvių (L. Stuokos-Gucevičiaus gatvės dalyje) sankryžoje bei Universiteto ir L. Stuokos-Gucevičiaus gatvių (prie „Kempinski“ viešbučio), šalia gatvių vietoje tiesiant komunikacijas ir rekonstruojant gatvės dangą, vykdyti archeologiniai tyrinėjimai. Šalia minėtos teritorijos jau anksčiau keletą kartų buvo vykdomi archeologiniai tyrinėjimai (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 2, p. 201–202; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 371–373; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 419–420; *ATL 2003 metais*, V., 2004, p. 201–202).

L. Stuokos-Gucevičiaus gatve nuo Pylimo gatvės pusės žemyn leidosi Vingrių (Kačergos) upelis, ištekantis iš Vingrių šaltinių. XVI a. pradžioje Vingriai tekėjo išorine miesto gynybinės sienos puse. Šis miesto sienos ruožas ėjo ir palei L. Stuokos-Gucevičiaus gatvę. L. Stuokos-Gucevičiaus ir Šventaragio gatvių sankryžos vietoje Vingrių (Kačergos) upelis įtekėjo į Vilnios V atšaką. Vilnios V atšakos vandenys tekėjo maždaug dabartinės Šventaragio gatvės ruožu ir prie dabartinės Mokslų akademijos bibliotekos pastato įtekėjo į Nerį. Vilnios V atšaka, iš P ir V supanti Žemutinės pilies teritoriją, buvo gynybinės paskirties, vėliau ji pradėta naudoti ir kanalizacijai. XVIII a. ji pradėta užpylinėti, nes kenkė katedrai ir bendrai buvo kliuvinys miestui. XVIII a. pabaigoje miesto planuose Vilnios V vaga prie katedros visai neberodoma, išskyrus tą dalį, kuria tekėjo Vingrių upelis. Teritorija šalia dabartinių L. Stuokos-Gucevičiaus ir Šventaragio gatvių sankryžos buvo apgyvendinta tik nuo XVII a. ar XVI a. pabaigos. Vėlyvą apgyvendinimą lėmė tai, jog teritorija buvo pelkėta. Be to, pastačius miesto sieną, ši vieta atsidūrė už miesto ribų, todėl čia gyventi buvo dar ir nesaugu.

Kadangi didžioji darbų dalis vykdyta senųjų komunikacijų vietose arba šalia jų, viršutiniai sluoksniai nukasinėti mechanizuotai, o